

els nostres períodes antics: noció detonant a la poesia, prosa doctrinal, narració emfàtica; ni en el camp solemnià dels lexicògrafs. Res a deduir, doncs, quant a l'antiguitat del mot, del fet que no en tinguem aval escrit fins a 1800.¹

No disposava la nostra llengua d'uns senyors savis que, aclofats en butaca i pagats principescament per afegir paraules a la gran fundació borbònica, feien cèdules per al *DAut.* A un d'ells, aragonès, José de Siesso y Bolea, se li acudí contribuir-hi l'any 1720 amb una d'aragonesa: «*churrupear*: beborrotear: beber mucho y en muchas veces de chorro, y chupar por no poder beber del licor que sale a chorro, como de canilla, seguramente»: com veiem per la publicació que, un cop aplegades les notes en forma de glossari, féu S. Gili i Gaya del manuscrit acadèmic de Siesso, en el seu *Tesoro de la L. Cast.*; el docte cenacle decidí incloure-ho en el *DAut.*, infant-ho una mica: «*churrupear*: beber vino poco a poco, y saboreándolo repetidas veces, sin exceso; es voz muy común y jocosa» sense dir a on s'usava, car Siesso es guardava de referir-se gaire a Aragó (*la coronilla, hum..., tierras desafortadas... Brihuèga... Lanuza...*).

Però ja el bascongat Terreros (jesuïta expulsat que compilà el seu dicc. cast., c. 1770), per molt respectuós que es mostrés amb l'Acad. es veu obligat a observar que era mot poc usat («dícese beborrotear»); i, en les seves eds. posteriors (ja 1843), l'AcadEsp. ha reconegut que era mot estrany a l'ús comú cast.; però per allò tant d'ells («mantenella y no enmendalla») li posà abreviatura d'antiquada. En realitat no sembla haver-se usat mai fora de l'àrea dialectal navarro-aragonesa (que en sentit lèxic s'estén fins a valls alabeses). En aquesta zona sí que està en curs: suposo, doncs, que *churrupear* es deu usar cap a l'Ebre i Baix Aragó. Des d'allà pot continuar cap als Serrans de València, i fins al nostre domini lingüístic, en terra valenciana, on Escrig en registra una variant *čuruplár* (*jurr.*- amb grafia d'apitxat): «churrupear o beber vino (u otros liquores) en poca cantidad y a menudo saboreándose» (també *xurrupejar*), on hi ha la mateixa *-l-* afegida que en *xuplar* (=cast. *chupar*), per influència del cat. comú *xuclar*.

Per Àngel Satué sabem que a la vall de Broto apliquen *chorrupar* als animals, en particular les cries que xarrupen mamant. I n'hi ha d'altres formes derivades, entorn de l'Alt Aragó: *čofúpo* «pico de botijo» (Ansó, Kuhn, *RLiR* XI, 43; Krüger, *Hochpyr.* A II, 228, cf. *churrupe*, Cejador, *Tes. L. Cast.* VIII, 97). A Benasc *chorruspià(r)*: «chupar la espita del botijo o porrón», i també «beber a pequeños sorbos», ex. «*chorruspia* aigua y se te pasará el sanlluc» ['el singlot'], Ferraz (p. 47), en el qual deu haver-hi contaminació d'algun quasi sinònim (cf. *CRUSPIR*, *ESCOPIR* i llurs variants). El *Chorropito* és el nom d'un barranquet en els Serrans de Val. des d'on salta l'aigua al Xúquer, prop de Tous (3° 02' x 39° 12').

En llengua basca hi ha *xurrupe* «sorber», «absorbere» i *zurrupe* «sorbo», amb variants dialectals: *xurrupe* «traguito» en els Pirineus de Navarra (Roncal, Za-

raitze, Baztan) (Azkue II, 256); Manterola (*Cancionero Vasco*) dóna *hurrupatu* «sucrer, chupar» com a forma dels dialectes transpirenaics (Labort, Benaparra i Sule) (cf. també *urrupe* «sorbo, tragó» Bera-Mendizábal), variant que enllaça amb la forma occitana del Bearn; localment hi ha també formes basques *zurrupe* i *zurrupe* (Azkue), que deuen ser alteracions de *zurrupe* en part fonètiques, en part expressivo-onomatopeïques.

En aquesta forma ha passat al cast. bilbaí: «*surrut* o *churrut*: sorber con ruido el chocolate u otro líquido: *hacer surrut*»; «tomar el chocolate de cuatro *surrutadas*» (Arriaga, *Lexicón del Bilbaino neto*). També a Alaba apareix el mot en el cast. local, en forma ja tirant a l'aragonesa: «*churrupitear*: lamer con frecuencia y delectación las golosinas o las vasijas que han contenido líquidos agradables» (Baráibar). Sobre aquestes formes basques i bascongadas cal tenir en compte que és sistemàtic en la gramàtica d'aquesta llengua el joc entre mots (noms o verbs) en *z* i en *x*, que objectivament signifiquen el mateix: els en *x* (*š*) expressant el matis diminutiu (o afectiu, acariciatiu); i els en *z*, la mateixa noció amb caràcter objectiu i designatiu. D'altra banda l'article basc consisteix en una *-a* afegida a la fi (que sovint s'aglutina del tot, perdent el caràcter d'article); així, doncs, *xurrupe* és simplement un diminutiu de *zurrupe* amb article; i si en lloc de «sorber» es vol dir 'xarrupar a xarrupets i amb delícia', *zurrupe* es converteix automàticament en *xurrupe*.

L'àrea del mot continua en el domini occità, particularment a Gascunya i Llenguadoc, en variants nombroses i alternades. En part (sobretot cap a l'E.) hi ha la inicial *š-* o *s-*, corresponent a la cat., arag. i basca. El dicc. llgd. de Sauvages dóna *souroupà* «sucrer, boire, humer», com a variant de *fourupà*, i el torna a donar, si bé llavors barrejant-lo amb un mot diferent (*soupà*), amb la definició «humer, sucrer»; el *TdF* l'exemplifica, en efecte, en P. de Gembloux (llgd., crec de cap al NE.), si bé aplicat a l'abella, i amb *-ou* [no pas *-u-*]: «uno abicho innocènto / *souroupavo* de mèu». A la Vall d'Aran, *šurüpä* 'xarrupar' a la part alta i cap avall (Gessa, Vilamòs), i amb palatal a la part central (*čurüpä* Montcorbau 'beure a xarrups', *šurüpä* Arròs, *šurüpä* 'fruit de l'arc' Vilamòs, 1920-30). I així continua (o reapareix?) a l'extrem SO. de Bigorra (vall d'Arrens, Rohlfis); també Palay registra *sourrupà* i *chourrupà* «boire, siroter» vagament com gascons.²

Però en el Bearn, a Tolosa i en algunes altres zones gascones i llgd., apareix alterat amb *f-* (> gascó *h*), amb evident caràcter onomatopeic. En efecte l'única forma que Lespy-R. admeten com a bearnesa és amb *h-*, amb lleus variants, encapçalant-ho per *hurrupà* «boire à petites gorgées, siroter», documentant-ho ja en la clàssica versió dels *Psalms* de David per Arnaut de Sallette, de 1583, en la variant en *ho-*: «Mons enemis se-m *horrupan*» = 'mes ennemis se délectent à m'engloutir'; i és també la variant en *hou-* que cita en el poeta d'Ossau Fab. Laborde (1886): «lou mendre petit oubré / --- / *hourrupe* lou café»; però també hi ha